

Novinky a plány ze sekce Knihovní fondy a služby

Lenka Maixnerová
Knihovní fondy a služby
Národní knihovna ČR

Změna knihovního systému

- Aleph 500 - V NK ČR používán od roku 2000, kdy nahradil používaný Aleph 300, který NK ČR využívala od roku 1993
- Dodavatelská firma ExLibris z Izraele, v 2015 zakoupená firmou Proquest, v roce 2021 zakoupena firmou Clarivate
- Robustní systém, využívají ho zejména velké knihovny (národní, akademické ...)
- V NK ČR smlouva na podporu uzavřená do 31. 8. 2023
- Změnu knihovního systému chce NK provést zároveň s MZK a VKOL - knihovny Cluster

Změna knihovního systému

- možnost zapojení do projektu **CARDS** (Czech Academic and Research Discovery Services) - cílem je vytvoření centrální platformy nové generace (PNG)
- centralizace činností/služeb tak, aby byla zvýšena jejich kvalita a efektivnost
- Centrální katalogizace (shared catalogue) – pouze jediný bib. záznam
- Centrální autentizace
- Centralizované vyhledávání (se zachováním jednotlivých institucionálních portálů včetně jejich specifického „brandu“)
- Centralizovaná MVS (využití Získej)
- Centralizované EIZ (využití CzechELibu)

Změna knihovního systému

- probíhají jednání s firmou Ex Libris - systém Alma
 - probíhají jednání s firmou EBSCO a Cosmotron - systém Folio
 - další možnosti: KOHA ...???
-
- probíhají různé analýzy - souborný katalog, soubory národních autorit, funkce a činnosti Agentury ISBN / ISMN, Česká národní bibliografie ...
-
- nutné rozhodnutí, kam umístit neMarcovské databáze

Nová forma spolupráce se zástupci nakladatelů

- projekt Registr českých knih - VISK 1 pro 2023, ve spolupráci se SČKN a MK ČR
- sjednocení stávajících databází/platforem
- centralizace “vše na jednom místě”: registrace nakladatele, žádost o přidělení ISBN, ISMN, ISSN, CIP, hlášení přidělených ISBN, ISMN, distribuce a evidence povinných výtisků, statistiky, knižní novinky, nabídková povinnost atd.
- “nakladatelská metadata” na jednom místě pro využití národních agentur, distribucí, knihkupců, knihoven ... pod správou NK ČR
- metadatový formát - mezinárodní standard ONIX
- věcné třídění BISAC / Thema s mapováním do předmětových hesel NK ČR a kategorií Konspektu
- výstupní formát ONIX, MARC21, případně BIBFRAME

Nová forma spolupráce se zástupci nakladatelů

- nutná spolupráce NK ČR, SČKN, MK ČR, NTK, případně dalších organizací (Unie svazu vydavatelů ...)
- distribuce / knihkupci požadují, aby knihy měly ISBN a požadují po nakladatelích metadata v různých formátech
- někteří čeští nakladatelé již nyní používají metadatový formát ONIX
- pro nakladatele je obtížné vytváření různých formátů metadat pro knihkupce, distribuce a agentury
- nakladatelé budou ochotni spolupracovat pokud budeme respektovat mezinárodní nakladatelských formát ONIX a věcné třídění BISAC / Thema

Nová forma spolupráce se zástupci nakladatelů

- je nutné změnit názor na kvalitu poskytovaných záznamů od nakladatelů
- pokud je kvalita nevyhovující, je nutné s nakladateli více spolupracovat a co nejvíce usnadnit tvorbu metadat (možná příliš optimistické mínění)
- kooperací knihoven, národních agentur, nakladatelů, distributorů a knihkupců, SČKN, MK ČR dojde k plnění strategického cíle Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030, a to ***důslednou kooperací a sdílením činností dosahovat maximální ekonomické efektivnosti poskytovaných služeb knihoven***

Povinný výtisk

- povinný výtisk je majetkem státu, jeho nedodání je nutné vymáhat, a to i soudně
- léto 2022 - zahájeno důsledné vymáhání nedodaných povinných výtisků, možná kooperace s ostatními knihovnami - příjemci PV
- chybí nástroj pro evidenci urgování nedodaných povinných výtisků, mohl by být součástí Registru českých knih
- v NK i v ostatních knihovnách není shoda v tom, co má a co nemá být povinným výtiskem

Vzdálená registrace

- možnost přístupu do Národní digitální knihovny a EIZ bez nutnosti navštívit knihovnu
- prostřednictvím bankovní identity **BankID** nebo s ověřením na CzechPointu
- **BankID** - jednoduché používání, kdykoli a odkudkoli, služby zdarma, maximální bezpečnost

Otevřená data

- Ministerstvo vnitra ČR - <https://opendata.gov.cz/>
- “Otevřená data jsou dle [§ 3 odst. 11 zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím](#) ... informace zveřejňované způsobem umožňujícím dálkový přístup v otevřeném a strojově čitelném formátu, jejichž způsob ani účel následného využití není omezen a které jsou evidovány v národním katalogu otevřených dat.“ [cit. <https://opendata.gov.cz/informace:start>]
- „*V zásadě jakákoliv data, u kterých neexistují rizika bránící jejich otevření, by měla být poskytnuta veřejnosti. Čím více dat, u kterých je to možné a smysluplné, bude otevřeno, tím větší možnosti budou otevřená data přinášet. Kombinací různých datových sad může kdokoliv vytvářet různé aplikace a služby, které budou sloužit široké veřejnosti*“. [cit. P. Kuchař eGovernment]

Otevřená data

- V NK ČR je vytvářeno okolo 30 databází různého charakteru: bibliografické, autoritní, faktografické.
- Některé vznikají spoluprací s ostatními knihovnami (Česká národní bibliografie, souborný katalog, soubory národních autorit ...).
- Databáze jsou volně dostupné přes Internet, některé s možností stahování záznamů prostřednictvím OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting).
- O obsah databází je **dlouhodobý zájem**, NK ČR se vždy snažila externím subjektům z nekomerční sféry data poskytnout, většinou na základě licenčních smluv.

Otevřená data

- Autorský zákon č. 121/2000 Sb.,
- Zákon o svobodném přístupu k informacím č. 106/1999 Sb.,
- Směrnice EP a Rady 2019/1024 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru (v ČR implementována v srpnu 2022),
- Zákon o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích č. 2019/2000 Sb.,
- Zákon o rozpočtových pravidlech č. 2018/2000 Sb.,
- Listina základních práv a svobod.

Otevřená data

- AZ - NK ČR je pořizovatelem databáze a má právo na vytěžování a na zužitkování celého obsahu databáze, má rovněž právo udělit jinému subjektu oprávnění k výkonu tohoto práva. **Databáze vytvářené v NK ČR vznikly z veřejných prostředků a slouží k veřejnému účelu.**
- Z hlediska zákona o svobodném přístupu k informacím je NK ČR povinným subjektem, je tedy zmocněna poskytovat i takové informace, které není nijak ze zákona povinna zveřejňovat, **poskytované informace mají být co nejotevřenější.** NK ČR je právnickou osobou, má zásadu smluvní svobody, je tedy primárně na rozhodnutí NK ČR, kterému subjektu umožní vytěžovat a zužítkovat databázi nebo její část a za jakých podmínek.
- Dle evropské směrnice o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru nesmí povinné subjekty vykonávat zvláštní práva pořizovatele databáze s cílem bránit opakovanému použití dokumentů/informací nebo je omezit nad rámec stanovený touto směrnicí.
- Podle zákona o majetku a zákona o rozpočtových pravidlech jsou databáze vytvářené v NK ČR majetkem státu.

Otevřená data

- Se souhlasem MK ČR, MV ČR, MF ČR zveřejněny datové sady:
 - Česká národní bibliografie,
 - Centrální adresář knihoven a informačních institucí v ČR,
 - Databáze národních autorit NK ČR.
- formát MARCXML
- licence CC0
- aktualizace 1x týdně

<https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/otevrena-data>

RFID projektový záměr

Cíle:

- Zlepšit ochranu knihovního fondu.
- Zefektivnit a zrychlit kontrolu, správu a revize knihovního fondu.
- Zajistit možnost dohledání špatně založených dokumentů.
- Zlepšit úroveň služeb uživatelům formou různých samoobslužných zařízení pro půjčení a vracení knihovních jednotek s možností platby.
- Modernizace doplňkových služeb jako jsou kiosky pro vstupenky, šatní a odkládací skříňky atp.
- Zajistit poskytování tradičních knihovních služeb i v době uzavření knihovny.
- Příprava dokumentů pro opatření RFID tagy.
- Evidence majetku???

RFID projektový záměr

- RFID tagy - ca 800 tisíc ks
- pracovní RFID stanice s počítačem - 45 ks
- RFID detekční brány pro 4 vstupy
- revizní RFID čtečky - 4 ks
- selfchecky pro samoobslužné půjčování/vracení - 5 ks
- návratový automat s automatickou třídící linkou - 1 ks s 3 koši
- výdejové boxy s centrálním panelem
- doplňkově: kiosky na jednorázové vstupenky s možností platby, interaktivní obrazovka, šatní skříňky,

Odbor služeb

Co se povedlo?

- relaxační zóny, vzdálená registrace, online platby, biblioschránka, zrovnoprávnění občanů EU při využívání služeb NK ČR, personální zajištění zpracování periodik v tzv. režimu REŽIFO, a to až na úroveň kj, vyhodnocení dotazníku k MVS/Získej

Na čem pracujeme?

- RFID projektový záměr, modernizace služeb

Co nás čeká?

- modernizace služby Ptejte se knihovny, odstranění smlouvy o absenční výpůjčce (pouze na vyžádání)

Odbor doplňování fondů

Co se povedlo?

- přestěhování útvarů doplňování fondů do CDH, zkrácení lhůty zpracování PV

Na čem pracujeme?

- analýza činností Národní agentury ISBN / ISMN, centrální vymáhání nedodaného povinného výtisku, analýza využití nákupů u zahraniční literatury, u zahraničních eknih a zahraničních databází, analýza účelnosti výměny zahraniční literatury, vytvoření metodiky pro vrácení “nepovinných” výtisků, vytvoření směrnice/metodiky co má a co nemá být součástí povinného výtisku

Co nás čeká?

- eDeposit (tzv. trojnovela je v legislativním plánu na 4Q/2023)

Odbor zpracování fondů

Co se povedlo?

- Seznam děl nedostupných na trhu, analýza SK ČR a souborů národních autorit, nástroj NKlink

Na čem pracujeme?

- nová aplikace Dotazy ke katalogizaci, Centrální katalogizace v projektu CARDS, analýza a optimalizace přidělování čísel ČNB a ISBN, zajištění skenování obálek a obsahů u všech dokumentů , RFID projektový záměr

Co nás čeká?

- eDeposit, mapování formátu MARC 21 a ONIX, mapování třídění BISAC / Thema do Konspektu a předmětových hesel NK ČR

Odbor správy fondů

Co se povedlo?

- dokument Národní strategie digitalizace novodobých knihovních fondů

Na čem pracujeme?

- převzetí daru - osobní knihovna Ladislava Hejdánka, analýza současného stavu interní a externí vazby (probíhá připomínkování, vytvoření směrnice/metodiky co má a co nemá být součástí povinného výtisku)

Co nás čeká?

- analýza správy map, plakátů a dalších speciálních dokumentů, snad nákup zarážek

Odbor ochrany fondů

Co se povedlo?

- dokument Strategie rozvoje ochrany fondů v NK ČR, stabilizace Oddělení restaurování, řada významných výstav + kritické katalogy

Na čem pracujeme?

- analýza a aktualizace systému Resls, analýza současného stavu interní a externí vazby (probíhá připomínkování)

Co nás čeká?

- poloprovoz Linka pro čištění knihovních a archivních fondů

Dotazy?

Děkuji za pozornost.

lenka.maixnerova@nkp.cz

Klementinum č. 140, I. 213

CDH č. 410, I. 614